

HARKU VALLA EELARVESTRATEEGIA AASTANI 2024

Harku valla eelarvestrateegia on omavalitsuse 2021 – 2024 aasta eesmärkidega finantsprognoos, mis esitab tegevustulud, tegevuskulud, investeeringud ja finantseerimistegevuse ning nendest lähtuvalt ka rahavood.

Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks. See koostatakse vastavalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusele (edaspidi KOFS) vähemalt neljaks eelseisvaks eelarveaastaks. Sellest seadusest tulenevalt rakendusid 1.jaanuarist 2012 uued sätted omavalitsuste eelarvete ülesehituses, eelarvestamise põhimõtetes, laenupoliitikas ja aastaaruannete esitamisel. Omavalitsustele (edaspidi KOV) tekkis esmakordselt kohustus mitmeaastaste eelarvete ehk strateegiate koostamiseks. Seadus kehtestas ka piirangud KOV-i ja selle arvestusüksuste netovõlakoormuse suurusele ja põhitegevustulemile ning näeb ette meetmed finantsdistsipliinist kinnipidamiseks ja menetlustoimingud raske finantsolukorra kõrvaldamiseks.

Ka Harku valla eelarvestrateegiat koostatakse alates aastast 2012. Igal aastal toimub koos tegevuskava uuendamisega ka strateegia ülevaatamine.

Harku valla eelarvestrateegia koostamisel on lähtutud varasemate aastate statistikast ja järgmistest eeldustest:

- 1) Elanike arvu mõõdukas kasv või olemasoleva taseme säilitamine;
- 2) SKP kasvamine vastavalt rahandusministeeriumi prognoosile;
- 3) Uute kohalike maksete mittekehtestamine vaadeldaval perioodil;
- 4) Tulumaksu laekumise kasv vastab rahandusministeeriumi prognoosile ja KOV-le eraldatava osa suurenemist ei arvestata;
- 5) Makse ja erinevaid tasumäärasid ei vähendata;
- 6) Vallale kuuluva osaühingu osakuid ei võõrandata;
- 7) Vallale vajalike ja juba töös olevate investeeringute (ka struktuurifondide abil teostatavate) elluviimine;
- 8) Vallaasutuste (koolid, lasteaiad, raamatukogud, noortekeskus) töötajate ja ametnike palga taseme hoidmine riigi poolt väljapakutud määradele.

2021 – 2024 aasta eelarvestrateegia koostamisel tuli arvestada ka kriisist tuleneva muutunud majanduskeskkonnaga ja arvestatud muudatustega maksutulude laekumises.

Vabariigi Valitsuse prioriteedid on peresõbralik Eesti, sidus ühiskond, teadmispõhine majandus, tõhus valitsemine ning vaba ja kaitstud riik. Ka Harku vallal tuleb nendest põhitõdedest lähtuda ja anda oma osa kogu Eesti riigi arengule.

Viimase aasta jooksul on Harku valla elanike arv kasvanud 15 248 elanikult 15 516 elanikuni. Tiskre külas käivitatud kortermajade ehitus suurendab elanike arvu, kuid

toob kaasa ka suuremad kohustused omavalitsusele. Ulatuslikud investeeringud veemajanduse kaasajastamisse hakkavad küll lõppema, kuid taas peame tõdema, et tekkimas on lasteaia- ja koolikohtade nappus. Suurenevad vallaelanike nõudmised kodulähedase ja kaasajastatud teenuste järgi. Riigi poolt suunatakse aina enam ja enam sotsiaalteenuseid kohalike omavalitsuste kohustuseks. Kõik need ülesanded tekitavad lähiaastatel suurt koormust vallaelarvele ning teadmatuse majanduse arengu küsimuses tekitavad pingeid rahanduse valdkonnas.

1. PÕHITEGEVUSE PROGNOOS

Strateegia koostamisega tuleb ette näha vähemalt nelja aasta perspektiiv. Võrreldes varasemate strateegiatega koostamisega saime seekord COVID-19 näol kogemuse, mis toob majanduses kaasa ettearvamatuid muutusi, kärbib tulude laekumist ja jätab vallaelanikke ilma töökohast, kahandades omavalitsuste viimaste aastate kiiret arengut. Sellist olukorda ei ole varem olnud ning selletõttu on riik püüdnud turgutada omavalitsusi täiendavate investeeringu toetustega ja stabiliseerida kriisi negatiivseid mõjusid. Paraku ei ole selline toetamine jätkusuutlik ja omavalitsused peavad leidma ise võimalused edasiseks arenguks.

Kui kriisi esimese laine järel 2020.aasta kevadel prognoositi tulumaksu laekumise vähenemist võrreldes 2019.aasta eelarvega 7%, siis tegelikult olukord nii halvaks ei läinud. Kui 2019.aastal laekus vallaelarvesse tulumaksu 19,4 miljonit eurot ja 2020.aasta laekumiseks kavandati 20,8 miljonit eurot, siis lisaeelarvega vähendati 2020.aasta prognoos 2019. aasta tasemele. Tegelikult laekumiseks võib oktoobri keskpaigas prognoosida 19,9 miljonit eurot.

Põhitegevuse tuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi tuluseid: 1) maksutulud; 2) tulud kaupade ja teenuste müügist; 3) saadavad toetused; 4) muud tegevustulud.

Kõige olulisem tuluallikas on üksikisiku tulumaks. Rahandusministeerium prognoosib järgnevateks aastateks mõõdukat maksu laekumise kasvu. Tulumaksu laekumise kasvuks kavandatakse 2021.aastal 1,4% ja ettevaatlikult suhtutakse ka järgnevate aastate kasvutrendi. Elanike ja maksumaksjate arvukuse mõõdukas kasv peaksid tulumaksu laekumist Harku vallas siiski enam suurendama.

Teised riigieelarvest saadavad toetused ei kasva. Loota saame vaid õpilaste arvukuse abil eelarveliste hariduskulude summade suurendamisele riigieelarvest. Ka teede korrashoiuks ei nähta ette suuremaid summasid kui 2019.aastal.

Kui selgus maksutuludes puudub, siis ei ole võimalik teha suuri plaane. Tulude pidev kasv ei ole praeguses majanduskeskkonnas enam tagatud ja see saab toimuda vaid tänu maksumaksjate arvukuse kasvule, sest palga kasvule on juba pidurit tõmmatud.

Koostatud eelarvestrateegias on prognoositud tulumaksu kasvu konservatiivselt.

Tabel 1. Põhitegevuse tulud (prognoos 2020-2024)

Põhitegevuse tulud kokku	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	28 044 615	28 276 000	29 126 000	29 926 000	30 826 000
Maksutulud	21 235 537	21 860 000	22 560 000	23 260 000	23 960 000
sh tulumaks	19 900 000	20 500 000	21 200 000	21 900 000	22 600 000
sh maamaks	1 274 937	1 300 000	1 300 000	1 300 000	1 300 000
sh muud maksutulud	60 600	60 000	60 000	60 000	60 000
Tulud kaupade ja teenuste müügist	1 300 000	1 450 000	1 500 000	1 500 000	1 600 000
Saadavad toetused tegevuskuludeks	5 469 178	4 906 000	5 006 000	5 106 000	5 206 000
sh tasandusfond	5 739	6 000	6 000	6 000	6 000
sh toetusfond	5 363 439	4 800 000	4 900 000	5 000 000	5 100 000
sh muud toetused	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Muud tegevustulud	39 900	60 000	60 000	60 000	60 000

Tulumaksu tegelik laekumine viimase nelja aasta jooksul oli järgmine: 2017.aastal 15,3 miljonit eurot, 2018.aastal 17,1 miljonit eurot, 2019.aastal 19,4 miljonit eurot ja 2020.aastal (prognoos) 19,9 miljonit eurot.

Tulumaks põhitegevuse tuludes suureneb kokku 2024.aastaks 13,5% 22,6 miljoni euroni.

Lisaeelarvega vähendati ka põhitegevuse kulusid, mistõttu stardipositsioon järgnevateks aastateks muutus veidi halvemaks.

Põhitegevuse kuludena käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFS-i regulatsioonist järgmisi kulusid: 1) antavad toetused; 2) muud tegevuskulud.

Lähemate aastate kõige olulisem tegevus on endiselt põhitegevuse kulude kasvutempo aeglustamine ja hoidmine madalamal põhitegevuse tulude kasvutempost. Paratamatu kulude kasv on tingitud mitmete uute asutuste valmimise ja käikuandmisega sel perioodil. Kõige suurem kulude kasv kaasneb kindlasti Tabasalu uue koolihoone ja hariduslinnaku avamisega 2021.aastal ja järgmise kooli avamisega 2023. või 2024.aastal. Samas gümnaasiumi hakatakse ülal pidama riigieelarvest.

Kui eelmisel aastal koostatud strateegias kavandati asutuste käikuandmise ja olemasolevate laiendamise seonduvate personalikulude kasvu prognoos koos juba palgal olevate töötajate palgatõusuga kuni 5% aastas, siis tänaseks on prognoos muutunud ja on kavandatud kogu perioodi kohta 10,3%.

Põhitegevuse kulude tuludest kiirem kasv mõjutab otseselt põhitegevuse tulemit, tulemist aga omakorda sõltub netovõlakoormuse ülempiir ehk laenu võtmise võimekus.

Allolevas tabelis on muude kulude hulgas on ka reservfond, mis võib iga aasta lõpuks taanduda 0 euroni.

Tabel 2. Põhitegevuse kulud (2020-2024)

Põhitegevuse kulud kokku	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Põhitegevuse kulud kokku	22 930 000	24 036 000	24 490 000	24 930 000	25 950 000
Antavad toetused tegevuskuludeks	1 530 000	1 650 000	1 700 000	1 730 000	1 750 000
Muud tegevuskulud	21 400 000	22 386 000	22 790 000	23 200 000	24 200 000
sh personalikulud	12 600 000	12 900 000	13 200 000	13 500 000	13 900 000
sh majandamiskulud	8 800 000	9 200 000	9 300 000	9 400 000	10 000 000
sh kasutusrendilepingud	286 000	295 000	55 000	55 000	0
sh muud kulud*	0	286 000	290 000	300 000	300 000

- reservfond

Põhitegevuse kulud suurenevad 2024.aastaks 13,1% võrra 25,9 miljoni euroni.

Põhitegevuse tulem on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe, mille väärtus aruandeaasta lõpu seisuga peab olema null või positiivne. Eelarvestrateegia perioodil ületavad tulud igal aastal kulusid ja selle tõttu on tulem kasvav.

Tabel 3. Põhitegevuse tulem (2020-2024)

Põhitegevuse tulem	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Põhitegevuse tulud	28 044 615	28 276 000	29 126 000	29 926 000	30 826 000
Põhitegevuse kulud	22 930 000	24 036 000	24 490 000	24 930 000	25 950 000
Põhitegevuse tulem	5 114 615	4 240 000	4 636 000	4 996 000	4 876 000

Strateegia eesmärgiks on võimalikult suure põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe saavutamine.

2. INVESTEERINGUD JA FINANTSEERIMISTEGEVUS

Investeermistegevuse rahavoogudes käsitletakse eelarvestrateegias tulenevalt KOFs-i regulatsioonist järgmisi elemente: 1) põhivara soetus; 2) põhivara müük; 3) põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine; 4) põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine; 5) osaluste soetus; 6) osaluste müük; 7) muude aktsiate ja osade soetus; 8) muude aktsiate ja osade müük; 9) antavad laenud; 10) tagasilaekuvad laenud; 11) finantstulud ja finantskulud.

Perioodi jooksul on kavas teha mitmeid olulisi investeeringuid. Neid tehakse arengukava alusel ja suures osas omavahendite arvelt. Laenuraha kaasatakse koolikohtade loomiseks 2020. ja 2021. aastatel Tabasalu hariduslinnaku rajamiseks

kokku 9 miljonit eurot ja uue kooli rajamiseks 2023. või 2024. aastatel kokku 6 miljonit eurot. Euroopa Liidu uue eelarveperioodi toetuste kaasamine investeeringute elluviimiseks ei ole strateegia koostamise ajal selge.

Nelja aasta jooksul on kavas investeerida 26,7 miljonit eurot ja võtta investeeringute teostamiseks laenu 10 miljonit eurot. Selgusetus majanduskeskkonnas teeb investeeringute finantseerimise prognoosimise keerulisemaks, kuid vallale vajalikud ehitused ja rajatised tuleb käiku anda.

Tabel 4. Investeeringustegevus (2021-2024)

Investeeringustegevus kokku	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Investeeringustegevus kokku	-11 172 756	-5 822 756	-6 596 756	-3 162 756
Põhivara müük (+)	100 000	0	0	0
Põhivara soetus (-)	-11 597 000	-5 610 000	-6 400 000	-3 000 000
<i>sh projektide omaosalus</i>	-10 413 000	-5 610 000	-6 400 000	-3 000 000
Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+)	1 184 000	0	0	0
Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-)	-139 336	-109 336	-109 336	-109 336
Osaluste ning muude aktsiate ja osade müük (+)	0	0	0	0
Osaluste ning muude aktsiate ja osade soetus (-)	-580 000	0	0	0
Tagasilaekuvad laenud (+)	86 580	86 580	86 580	86 580
Antavad laenud (-)	0	0	0	0
Finantstulud (+)	39 000	37 000	35 000	35 000
Finantskulud (-)	-266 000	-227 000	-209 000	-175 000

Suurimad investeeringud on kavandatud 2021.aastal -Tabasalu põhikool ja koolisaal, Meriküla trepp-lift, Tabasalu Muusikakooli projekteerimine ja ümberehitamine, Nooruse tänava ja Ranna tee ehitused Tabasalus ning Türisalu küla veemajandusprojekt.

2023. või 2024.aastal peab Harku vallas valmima järgmine kool – eelduste kohaselt Tiskre kool. Muudest investeeringutest tuleb arvestada teede ja kergliiklusteede ehitustega, valgustuse rajamisega ja väiksemat laadi veeprojektidega.

Harku valla laenukoormus on üsna kõrge ja suureneb lähiaastal veelgi. Samas soodustab praegune majandusareng laenamist. Laenukoormus võib ulatuda kuue kordse tulemini, kuid mitte rohkem kui on põhitegevuse tulud. Eelarvestrateegias on arvestatud kinni pidada kohaliku omavalitsuste finantseerimise seadusest, kuid tegelik olukord selgub ikkagi pärast konkreetsete ehitushangete läbiviimist.

Lähiaastatel on kavas suurendada Harku valla laenuportfelli veel 10 mln euro võrra ja laenujääk peaks perioodi lõpuks ulatuma 23 miljoni euroni. Prognoos näitab, et põhitegevuse tuleml võimaldaks sellises ulatuses laenu võtta. Kui üldine olukord

majanduses ei parane või halveneb veelgi ja tulem ei võimalda raha juurde laenata, siis tuleb investeringute mahtu vähendada või kärpida põhitegevuse kulusid.

Tabel 5. Finantseerimistegevus (2020-2024)

	2020 eeldatav täitmine	2021 eelarve	2022 eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve
Finantseerimistegevus kokku	3 617 151	2 529 336	1 066 336	1 049 336	-1 680 664
Kohustuste võtmine (+)	5 000 000	4 000 000	3 000 000	3 000 000	0
Kohustuste tasumine (-)	-1 382 849	-1 470 664	-1 933 664	-1 950 664	-1 680 664
Likviidsete varade muutus (+,-)	4 702 134	-5 587 420	-120 420	-551 420	32 580
Nõuete ja kohustiste muutus (+;-)	1 184 000	-1 184 000			
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	6 261 429	674 009	553 589	2 169	34 749
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	20 169 658	22 294 658	23 196 658	24 081 658	22 291 658

Harku valla eelarvestrateegia näeb ette aasta lõpuks kogutud likviidse vara kasutamist järgnevate aastate eelarvetes.

Pärast suurte investeringute realiseerimist s.o Tabasalu hariduslinnaku ja Tiskre kooli rajamist peaks Harku valla majanduslik seis olema hea.

Kavandatav netovõlakoormus on Harku valla eelarves järgmine:

	2020	2021	2022	2023	2024
Netovõlakoormus eurodes	13 908 230	21 620 650	22 643 070	24 079 490	22 256 910
Netovõlakoormuse %	49,6	76,5	77,7	80,5	72,2

Netovõlakoormust arvutatakse võlakohustuste ja likviidne vara vahena.